

OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA WIEDZY BIOLOGICZNEJ I EKOLOGICZNEJ

EDYCJA II

Plakat przygotowany w ramach sesji posterowej,
za który przyznano

Nagrodę Rektora Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

Tytuł: Czy wilk jest gatunkiem konfliktowym w Polsce?

Plakat wykonany w tonacji zielono-brązowej. Elementami dekoracyjnymi są czarno-białe ilustracje, przedstawiające wilka lub tropy wilka. W górnej części plakatu znajduje się logotyp Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego oraz Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy Biologicznej i Ekologicznej.

Autorzy

Gabriela Maciaszek

Opiekun merytoryczny: mgr Artur Stanilewicz

I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej - Curie w Pile,

adres: ul. Wincentego Pola 11, 64-920 Piła

Wprowadzenie

Wilki od zawsze stanowiły nieodłączną część ludzkiego życia. Są one ważnym elementem naszej kultury. Występują w wielu legendach, czy ludowych opowieściach, a nawet w bajkach dla dzieci. W końcu kto w dzieciństwie nie czytał „Czerwonego kapturka”. W większości tych historii wilki przedstawiane są jako bestie zagrażające ludziom. Nic więc dziwnego, że budzą one w nas respekt, skoro już od dziecka uczono nas, że są to zwierzęta, których powinniśmy się bać. Jednak czy naprawdę powinniśmy się ich obawiać? Czy wilk rzeczywiście jest gatunkiem konfliktowym w Polsce?

Postanowiłam zgłębić ten temat, bo jest on dla mnie bardzo ważny. Interesują się przyrodą, szczególnie ssakami oraz porostami. Sama prowadzę obserwacje terenowe poszukując śladów obecności wilków w okolicach mojego miejsca zamieszkania, czyli Dolaszewa i jak na razie udało mi się odnaleźć ich tropy. Słucham również z zaciekawieniem opowieści moich sąsiadów, którzy natknęli się na pojedyncze osobniki i mam nadzieję, że i mnie kiedyś spotka zaszczyt ujżenia tych wspaniałych zwierząt na żywo. Niestety większość osób z mojego osiedla jest bardzo sceptycznie nastawiona do wilków, które zaczęły pojawiać się w pobliskim lesie, a nawet patrzą na nie z obawą i lękiem. Czy moi sąsiedzi rzeczywiście mają się czego bać?

Cel

Celem mojej pracy jest przedstawienie roli jaką pełni gatunek *Canis lupus* w przyrodzie oraz odpowiedzenie na pytanie czy jest on gatunkiem istotnie konfliktowym.

Metodyka badań wilków

- obserwacja osobników lub śladów ich obecności – dane pozyskiwane są od pracowników terenowych PGL LP, parków narodowych, leśnych zakładów doświadczalnych oraz przez RDOŚ za pośrednictwem ankiety elektronicznej oraz również od hodowców zwierząt gospodarskich, których zwierzyzna padła ofiarą tych drapieżników,
- montowanie fotopułapek,
- telemetria np. obroże z GPS
- przeprowadzenie badań kału wilków oraz liczenie skupisk odchodów zwierząt kopytnych na transektach, z których pobierane są próbki kału wilków, aby móc określić dostępność bazy pokarmowej tych zwierząt,
- analizy siedliskowe wykonywane są przy pomocy komputerów wyposażonych w oprogramowanie GIS.

Korzyści i szkody

1. Korzyści:
 - a. Modyfikują zachowania jeleniowatych, dzięki czemu przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej w lasach, zapobiegając niszczeniu gatunków roślin wrażliwych na zgryzanie i wydeptywanie.
 - b. W naturalny sposób regulują rozwój populacji dużych roślinożerców.
 - c. Wilki polując na polach, chronią uprawy przed szkodami spowodowanymi dzikami, sarnami, czy jeleniami. Polują na dziki, a odnajdując martwe i osłabione osobniki chore na Afrykański Pomór

Świń (ASF) i gruźlicę przyczyniają się do eliminacji źródeł zakażenia tymi chorobami w lasach i na polach.

- d. Wilki zjadają bobry, które generują szkody warte aż 90% pieniędzy wypłacanych za zniszczenia spowodowane przez zwierzęta chronione.

2. Szkody

- a. Zdarzają się rzadkie przypadki pokąsań ludzi przez te zwierzęta. Osobniki te są jednak chore lub były one wcześniej dokarmiane przez człowieka lub oswojone jako szczenię.
- b. Wilki polują na zwierzęta gospodarskie m.in. na owce, kozy, czy nawet krowy, które nie potrafią uciekać przed drapieżnikiem. Mogą również zagryzać psy. Można jednak zmniejszyć szkody wyrządzane przez wilki chroniąc swój inwentarz.
- c. Jak skutecznie chronić swój inwentarz?
 - i. Psy stróżujące – Ilustracja prezentująca białego psa rasy samojed (źródło: Canva)
 - ii. Fladry – Ilustracja przedstawiająca sznury z przywiązanymi kawałkami materiału o barwie czerwonej. (źródło: Encyklopedia leśna)
 - iii. Ogradzenia elektryczne – Ilustracja przedstawiająca ogrodzenia elektryczne (źródło: Fermo)

Wnioski z wyników badań

- Drapieżnictwo wilków obniża zagęszczenie populacji dzikich ssaków kopytnych, ale nigdy nie doprowadza do ich wytępienia. Spowalnia ono jednak tempo wzrostu populacji dużych ssaków roślinożernych i zapobiega osiągnięciu przez nie maksymalnych zagęszczeń wyznaczanych przez zasoby pokarmowe - wykres 1 .
- W Polsce, od zakończenia II Wojny Światowej, aż do momentu objęcia wilka ochroną nie zarejestrowano żadnych przypadków ataków zdrowych wilków na ludzi. Jak i również żadnego śmiertelnego pogryzienia. Dla porównania rocznie z powodu pogryzień przez psy na całym świecie umiera ok. 25 tys. ludzi. Średnia liczba osób umierających z powodu spotkania z wilkami na całym świecie wynosi ok 10 osób rocznie.
- W Polsce funkcjonuje jeden z najlepszych w Europie systemów szacowania i wypłaty odszkodowań za szkody powodowane przez chronione gatunki zwierząt, w tym przez wilki. Wykres 2 przedstawia procentowy wykaz ilości pieniędzy wypłacanych z całej kwoty 25 mln 290 tys. zł za szkody spowodowane przez wszystkie objęte systemem chronione gatunki (wilki, rysie niedźwiedzie, żubry i bobry) w 2018 roku.
- Od 1998 roku wilki chronione są w całym kraju. Obecny status prawny wilka reguluje Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie

ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183). Zgodnie z nimi wilki objęte są ochroną ścisłą. Wilk umieszczony został również w obu dotychczasowych wydaniach Polskiej czerwonej księgi zwierząt oraz na Czerwonej liście gatunków zagrożonych i ginących w Polsce. Wilk chroniony jest też zapisami Dyrektywy Siedliskowej UE. Ma on również status gatunku priorytetowego przy wyznaczaniu obszarów Natura 2000.

- Dzięki ochronie wilków można zauważyć wzrost liczebności ich populacji w Polsce - wykres 3.
- Ile średnio rocznie zwierząt gospodarskich zabijanych jest przez wilki i psy w latach 2002-2022?
 - Wilki – 600
 - Psy – 280

Podsumowanie

Canis lupus nie jest gatunkiem istotnie konfliktowym. Jest on natomiast ważnym mieszkańcem naszych lasów, a w stosunkach z człowiekiem niesie za sobą więcej plusów, niż minusów. Nic więc dziwnego, że w Polsce wilki objęte są ścisłą ochroną gatunkową. Cieszy również fakt, że co roku w Polsce notowany jest wzrost liczebności tego gatunku. Powinniśmy więc chronić te piękne zwierzęta i nauczyć się żyć w zgodzie z nimi. Ważne jest to by zachęcać innych do poznania biologii i zachowań wilków. W końcu boimy się tego czego nie znamy. A może akurat więcej osób pokocha te niesamowite zwierzęta i zainteresuje się nim tak jak ja. Czego z resztą wszystkim życzę, ponieważ każdy z nas powinien nauczyć się szanować i dostrzegać piękno otaczającej nas przyrody, której nieodłączną częścią są również wilki.

Spis ilustracji i wykresów

- **Wykres 1** - przedstawia zależność pomiędzy gęstością ofiar, a drapieżników na przełomie czasu. (Źródło: strona internetowa DeltaMi). Czarną linią zaznaczono ofiary, czerwoną linią – drapieżniki.
- **Wykres 2** – Wykres kołowy wykonany przez autorkę, przedstawia procentowy wykaz ilości pieniędzy wypłacanych z całej kwoty 25 mln 290 tys. zł za szkody spowodowane przez wszystkie objęte systemem chronione gatunki w 2018 roku: Bobry – 90%, Wilki – 4,5%, Pozostałe (rysie, niedźwiedzie, żubry) – 5,5%.
- **Wykres 3** – Liczebność wilków na przełomie lat:
 - Rok 2000 – 1086 osobników
 - Rok 2005 – 800 osobników
 - Rok 2010 – 770 osobników
 - Rok 2015 – 1484 osobników
 - Rok 2016 – 2139 osobników

- Rok 2017 – 2390 osobników
- **Wykres 4** – Mapa Polski z zasięgiem występowania wilka w Polsce w 2018 roku (źródło: Stowarzyszenie dla Natury „Wilk”)
- **Ilustracja 1** – zdjęcie wilka, zrobione z daleka na tle drzew, uchwyconego w pobliżu Dolaszewa. Fotografia wykonana przez Michała Witkowskiego.
- **Ilustracja 2 i 3** – zdjęcia wykonane przez autorkę, przedstawiające tropy wilka, wraz z przyłożoną linijką.

Literatura

1. Nowak S., Mysłajek R.W. 2019. Jak szacować wielkość populacji wilka w Polsce? Studia i Materiały CEPL w Rogowie 21 (59) 2: 24-37.
2. Nowak S. Zuchwałę wilki. Stowarzyszenie dla natury „wilk” (www.polskiwilk.org.pl). Dostęp z dnia 20.02.2023.
3. Korzyści z obecności wilków. Stowarzyszenie dla natury „wilk” (www.polskiwilk.org.pl). Dostęp z dnia 20.02.2023.
4. Liczebność i rozmieszczenie. Stowarzyszenie dla natury „wilk” (www.polskiwilk.org.pl). Dostęp z dnia 20.02.2023.
5. Status prawny wilka. Stowarzyszenie dla natury „wilk” (www.polskiwilk.org.pl). Dostęp z dnia 20.02.2023.
6. Nowak S. Ataki wilków na zwierzęta hodowlane. Stowarzyszenie dla natury „wilk” (www.polskiwilk.org.pl). Dostęp z dnia 20.02.2023.
7. Nowak S., Mysłajek R.W., Okarma H., Smietana W. 2005. Analiza dotychczasowych rodzajów i rozmiaru szkód wyrządzanych przez wilki oraz stosowanie metod rozwiązywania sytuacji konfliktowych. Instytut Ochrony Przyrody PAN Kraków.
8. Okarma H. 2020. Wpływ wilków na populacje dużych kopytnych. Chrońmy Przyrodę Ojczyzną 76: 24-37.
9. Nowak S., Mysłajek R.W. 2019. Po sąsiedzku z wilkami. Stowarzyszenie dla Natury „Wilk” (www.polskiwilk.org.pl). Twardorzeczka.
10. Metody ochrony inwentarza. Stowarzyszenie dla natury „wilk” (www.polskiwilk.org.pl). Dostęp z dnia 20.02.2023.
11. Mysłajek R.W., Romański M., Tołkacz K., Nowak S. 2019. Bóbr europejski w diecie wilka w Wigierskim Parku Narodowym. Studia i Materiały CEPL w Rogowie 21 (59) 2: 46-50.
12. Rzepnikowska I. 2016. Wilki i ludzie : małe kompendium wilkologii / red. Dobrosława Wężowicz-Ziółkowska, Emilia Wieczorkowska. Katowice 2014. Lud 100: 334-337.
13. Flis M. 2014. Poziom i zmienność szkód powodowanych przez wilki wśród zwierząt gospodarskich w województwie podkarpackim w latach 2004-2013. Roczniki Naukowe Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego 10: 169-177.